

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПАРЛАМЕНТСЬКА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЦЕНТР З ПИТАНЬ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВА

ДЗК

Випуск 8/6

2013 р.

ТВОРИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НА СЦЕНІ ТА В КІНО

(оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету
та неопублікованими документами 2011–2013 рр.)

Актуальність певних ідей та положень із творів Т. Шевченка зазвичай співзвучна з проблемами, які надзвичайно важливі сьогодні в українському суспільстві. Тому саме зараз особливо значущими є нові пошуки на теренах вивчення та нового осмислення спадщини митця. Потребують актуалізації передусім ті питання у творах, які тим чи іншим чином торкаються нагальних проблем сучасності – саме це спонукає режисерів, художників, співаків відкривати для глядачів і слухачів на сценах театрів і кіно твори Кобзаря по-новому [1].

Для них принципово важливим є не тільки наголосити на акцентах, що їх ставить у своїх творах Т. Шевченко, а й максимально ознайомити з його ідеями сучасний світ, продемонструвати здобутки української культури, представлені багатогранною спадщиною митця [2].

Іноді сучасні режисери свідомо ставлять перед собою дуже непрості завдання – як захопити глядача найвідомішими творами того чи іншого письменника, драматурга, – наважитися по-новому проінтерпретувати всім знаний твір, розкрити для загалу невідомі сторінки життя самого автора. Це виклик і собі, й іншим.

Так, Київський муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва вже цього року презентував киянам та гостям столиці музично-драматичний спектакль „Шевченкові дороги”. Основу для вистави про Кобзаря – за його віршами, листами та спогадами сучасників – створив автор сценарію та постановник, режисер, актор, популярний співак Д. Тодорюк (його постановка опери „Перси Тіресія” отримала „Київську пектораль” як краща музична вистава 2010 року). Відвідавши виставу, глядачі відкривають для себе, крім абстрактного Шевченка-поета, ще й Шевченка як живу людину. Чому він був

шанований серед петербурзької інтелігенції та які події змінили його життя – саме на цьому акцентує вистава [3].

До вистави ввійшли фрагменти з опер та музичних творів 13 композиторів. У постановці взяла участь уся трупа театру – солісти, хор і балет, образ

Т. Шевченка втілює актор Д. Фощанка [4].

А режисер Львівського національного драматичного театру ім. М. Заньковецької н. а. України Г. Шумейко, прийнявши й реалізувавши цей виклик, за словами критиків – на найвищому рівні, створив у Львівському драматичному театрі ім. Лесі Українки виставу у власній сценічній редакції за творами

Т. Шевченка та І. Тогобочного. Для режисера було важливо прочитати Шевченка як автора на всі часи. Не змінюючи часу дії, режисер наче простягає невидиму часову нитку аж до сьогодення [5].

Свою нову роботу Г. Шумейко охарактеризував як „містерія покути”, назвавши її незвично й нетрадиційно „Search: www.МатиНАЙмичкА.com.ua”. За словами режисера, це розповідь про українську жінку в контексті минулого та сучасного. Проблема наймитування жінок по світах актуальна й сьогодні. Тому запитання, які піднімаються в цій роботі, звучать: яка сьогодні жінка? Чи не розгубила вона у пошуках заробітку себе? Відповіді на них допомагають багато пісень та молитов, які звучать у виставі [6].

Саме комп’ютерний термін „search” (англійською – „шукай”) білим по чорному був написаний на сцені перед завісою. Для „матеріалізації” свого задуму Г. Шумейко залучив, в основному, молодь – студентів факультету культури і мистецтва Львівського національного університету ім. І. Франка. Переконлива гра акторів та оригінальна режисерська інтерпретація захопили глядачів і критиків – вистава про долю жінки-заробітчани вразила актуальністю [7, 8].

Важливою в цьому контексті є і прем’єра вистави Я. Мельничука „Заповіт із майбутнього”, у якій яскраво проведено паралелі із твором Т. Шевченка „Заповіт” із поеми „І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнєє посланіє”, презентована Хмельницьким обласним музично-драматичним театром ім. М. Старицького. Основна мета вистави – розбудити в глядача бажання якщо не полюбити, то хоча б зацікавитись українською історією та літературою. Сюжет спектаклю простий: класний керівник просить старшокласницю залучити батька до постановки п’єси у шкільному театрі. І ось брат і сестра – старшокласники, а тато – театральний режисер, спочатку скептично, беруться за діло. Та потім захоплюються тим, що служить „матеріалом” для шкільної п’єси. Це – заповіт, що його могли б написати нащадкам космічні мандрівники, знаючи, що ніколи

не зможуть повернутись додому. У виставі дуже швидко звичні перепалки батьків та дітей відступають на задній план перед заповітом Шевченка [9].

Львівський національний український академічний драматичний театр ім. М. Заньковецької також неодноразово за роки свого існування звертався до творів великого поета. За творами Т. Шевченка було створено вистави „В сім'ї вольній, новій” (1988 р.), „Гайдамаки” (1988 р.), „Привітай же мене, моя Україно!” (1989 р.), „Згадайте, братія моя...” (1990 р.) Більшість творів за Т. Шевченком інсценізував сам постановник вистав – н. а. України Ф. Стригун, які створив разом із сценографом, н. х. України М. Кипріяном [10].

А зовсім нещодавно в межах відзначення свого 95-річчя театр представив глядачам ще одну прем'єру – виставу за поемою Т. Шевченка „Катерина”. До уваги глядачів актори запропонували особливу історію особливої жінки, яка шукала дивних скарбів, а знайшла важкий тягар. Режисер вистави Б. Ревкевич тонко передав відчуття жінки, її внутрішній світ, пориви та переживання [11].

„Катерина” – перша українська лірична народно-побутова опера, створена 1890 року письменником, композитором та істориком М. Аркасом за однойменною поемою Т. Шевченка.

У ХХІ столітті ж, уперше в Житомирі, повномасштабну постановку опери було здійснено в залі Житомирської обласної філармонії ім. С. Ріхтера.

Виконали оперу студенти, випускники і викладачі Житомирського музичного училища ім. В. Косенка (з 2005 року в закладі було відновлено підготовку вокалістів, що значною мірою сприяло постановці опери „Катерина”). Від перших репетицій до прем'єри, за словами режисера-постановника вистави Г. Артеменка, пройшов приблизно рік. Органічна взаємодія солістів, які продемонстрували чудовий вокал у поєднанні з акторськими даними, досконале звучання хору й майстерність симфонічного оркестру створили динамічне та зворушливе дійство [12].

І хоча зала обласної філармонії, де відбувалася прем'єра, виявилася трохи затісною для стількох пошановувачів мистецтва – симфонічному оркестру училища довелося розміститися в першому ряду й проході біля сцени, а диригент стояв у другому ряду – та водночас це надавало дійству сімейної атмосфери. Зусилля майже 70 учасників проекту, які показали мистецьку роботу високого професійного рівня, були гідно оцінені глядачами [13].

Тема людських взаємин і суспільних відносин, як за часів Кобзаря, так і нині, гостро прослідковується у сучасному житті. Проблеми героїв Шевченкової п'єси „Назар Стодоля” хвилюють і нинішніх українців. Саме тому твір дуже актуальний.

У 2013 році виповнюється 80 років від дня заснування Сумського обласного академічного театру драми та музичної комедії ім. М. Щепкіна. За роки існування щепкінці здійснили майже 400 прем'єрних постановок і 19

тисяч вистав, їх відвідали понад чотири мільйони глядачів із усіх куточків світу [14].

І вистава „Назар Стодоля” за твором Т. Шевченка, яку вперше поставили в театрі в 1933 р., і яка до сьогодні з успіхом продовжує жити на сумській сцені, – яскраве підтвердження того, що твори Т. Шевченка – самобутні й актуальні для багатьох поколінь [15].

П’єсу „Назар Стодоля” у виконанні артистів Дніпропетровського академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка за жанром навіть можна визначити як детектив через стрімкий розвиток сюжету і уміння акторів тримати глядача у напрузі впродовж усього дійства. Театр неодноразова презентував постановку і столиці, а актори, що грають головні ролі у виставі, отримали почесні звання та відзнаки [16].

А актори Чернігівського драматичного театру ім. Т. Шевченка інсценізацією саме цього твору у постановці режисера театру, з. д. м. України В. Тимченко відкрили свій 87-й театральний сезон. „Сюжет твору, написаний у ХІХ столітті, описує події ХVІІ, та актуальний він і нині”, – пояснює свій вибір режисер. Вистава однозначно новаторська: основну дію історією про Назара Стодолю та його наречену розбиває вертеп із царями, Іродом та колядниками. Красиві костюми, великий гурт колядників, чудові голоси та живу музику глядачі сприйняли дуже позитивно [17].

Навіть для непрофесійних театрів відомий твір „Назар Стодоля” не викликає сумнівів щодо постановки через багатогранність прочитання й множинність інтерпретацій. Так, учасники гуртка „Класики та сучасники”, що діє при Полтавському політехнічному коледжі, вирішили відзначити черговий День народження Т. Шевченка прем’єрою вистави за мотивами відомого твору класика „Назар Стодоля”. Актори відтворили українські вечорниці, обряд сватання, самі зробили декорації й костюми [18].

Ожив у студентській театралізованій виставі й твір „Великий льох” Т. Шевченка. На філологічному факультеті Маріупольського державного університету студенти підготували відеопрезентацію та театралізовану виставу за твором „Великий льох”, які були показані у Центрі фольклорно-етнографічних студій. У виставі брали участь майже 30 студентів. Учасники вистави декламували рядки з відомого твору у сценічних костюмах, супроводжувала виставу поетична симфонія І. Драча „Смерть Шевченка” [19].

Оригінальний спосіб глибше ознайомити студентську молодь із мистецькими доробками Т. Шевченка знайшли в Уманському медичному коледжі. Тут організували конкурс „живих картин” за творчістю Т. Шевченка – театральне дійство, завдання учасників якого полягало в тому, щоб конкурсний твір відобразити на сцені з максимальним наближенням до оригіналу. Роботи художника „Сон”, „Сліпа з дочкою”, „Катерина”, „Циганка-ворожка”,

„Селянська родина”, „Наймичка”, „Казка”, „Старости”, „Шевченко-пастух” та інші ожили не тільки подібністю до оригінального твору, а й поетичним словом та піснею. Шевченкові герої ніби зійшли з картин і стали нашими сучасниками, ближчими й зрозумілішими кожному [20].

Нещодавно з. а. України Олена Баша зі своїми студентами у Львові поставила виставу за творами Шевченка „Гайдамаки” і „Катерина”. Виконавці, одягнуті в сучасний одяг, джинси і футболки, поступово, крізь призму власного емоційного світу, поринали в образний світ поета й доносили своє неповторне бачення до глядача. Люди в залі плакали. Це свідчить про невмирущу силу живого Шевченкового слова [21].

Вперше виставу „Гайдамаки” за поемою Т. Шевченка у 1920 р. поставив Лесь Курбас. Загалом в історії українського театру нараховується понад 90 постановок поеми як на сцені професійних, так і самодіяльних народних театрів. Але в останні десятиліття твору не ставили. Першим поверненням після великої перерви до „Гайдамак” стало сценічне втілення поеми на сцені Колонного залу ім. М. Лисенка у Києві, здійснене режисером В. Лукашевим та диригентом

І. Гамкалом. А в березні 2013 року в Черкасах у рамках Програми Шевченківських днів „Шлях до Тараса” було відновлено постановку відомого твору.

Літературно-музична вистава „Гайдамаки” стала унікальним дійством у виконанні Академічної чоловічої хорової капели ім. Л. Ревуцького, заслуженого академічного симфонічного оркестру Національної радіокомпанії України та майстрів художнього слова А. Паламаренка, А. Юрченка, В. Пудченка. У програмі також було використано симфонічні і хорові твори композиторів К. Стеценка та Р. Глієра [22].

„Діамантом, якому місце в короні української культури” назвав виставу „Безсоння” В. Свищов, директор театру-студії кінотеатру Кіностудії ім. О. Довженка, директор Молодіжного театру кіноактора при Спілці кінематографістів України.

Криворізький театр музично-пластичних мистецтв „Академія Руху” свою пластичну драму „Безсоння” за мотивами творів Т. Шевченка, яка вже досить відома у Придніпров'ї та Києві (вистава два роки тому номінувалася на Національну премію ім. Т. Шевченка), показав у Тернополі в рамках фестивалю „Тернопільські вечори”. Оцінити дійство прийшли не тільки тернопільчани, а й журі та колеги з театрів Рівного, Івано-Франківська, Коломиї, Львова, Луцька, які спеціально з'їхалися подивитися саме „криворізький феномен”. Художній керівник театру – з. д. м. України О. Бельський здійснив несподіваний і новаторський крок – об'єднав філософію митця з філософією власної театральної школи. Саме тому керівники театру отримали три почесні

нагороди: „За найкращу режисерську роботу”, „За оригінальне прочитання творів Тараса Шевченка” і „За найкраще музичне оформлення”.

„Театрів пластики, коли „розмовляють” не словом чи вокалом, а тілом, у нас дуже мало, – коментує виставу художній керівник Львівського Національного драматичного театру ім. М. Заньковецької, н. а. України Ф. Стригун. – Спектакль мене дуже вразив, по-перше, свіжістю, по-друге, дуже оригінальним мисленням, по-третє – це абсолютно не схоже на балет, персонажі не сховані за побутові костюми”. Високу оцінку виставі дала й Л. Островська, головний редактор Тернопільського обласного державного радіо: „Вистава чудова. Ми вперше зіткнулися з таким оригінальним прочитанням Шевченка. І нагорода журналістського журі була саме за це. Те, що пластичний театр досяг успіху серед драматичних театрів України, – це велика нагорода і велике визнання. Це не просто танець чи рух – це дійсно драматичне вираження”. Акторам і режисерові-постановникові „Безсоння” зал дякував, аплодуючи стоячи упродовж двадцяти хвилин [23].

Новими підходами до театральної дійсності славиться й Київський театр „Дах”. „Дах Дотерс” – це фрік-кабаре у виконанні акторок театру „Дах”. Так, на презентації свого гурту дівчата, поєднуючи одразу кілька стилів (і романси, і реггі, джаз і фанк), представили, зокрема, композиції й на слова Т. Шевченка. Кожна пісня – це міні-спектакль. Інструментами, серед яких – фортепіано, контрабас, віолончель, барабан, гітара, скрипка і різноманітна перкусія, дівчата вільно „жонгливали”, щораз міняючись місцями, змінюючи тембр та подачу [24].

У культурно-археологічному центрі „Пересопниця” (с. Пересопниця Рівненського району Рівненської області) було здійснено постановку моновистави про Кобзаря, сценарій до якої написала рівненська письменниця. Таке дійство на батьківщині Пересопницького Євангелія дуже доречне, адже Т. Шевченко гортав сторінки Першокниги, яку знайшов у Переяславській семінарії, про це він згадував у мемуарах [25].

Черкаський театр ім. Т. Шевченка у 2013 році представив останню частину мегапроекту, поетичної тетралогії Б. Стельмаха „Тарас” – за творами і про самого Кобзаря. Широковідомий нині театральний проект розпочався у 2011 році з четвертої вистави „Тарас. Слава”. Адже події на сцені розгортаються в зворотному хронологічному порядку. У попередньому спектаклі головний образ втілював актор Національного драматичного театру ім. І. Франка, з. а. України П. Панчук. Наступна частина „Слова” присвячена періоду життя молодого Тараса з 1841-го по 1850 рік; у ролі Кобзаря тут – актор театру і кіно, з. а. України Є. Ніщук. „Безталання” і „Доля” – перші частини вистави-марафону, датовані 2013 роком. У постановці задіяно весь колектив театру. Такого Шевченка – олюдненого, живого, наповненого суперечками та енергією

творчості – українська сцена ще не бачила. У новій частині епосу відомий режисер та продюсер С. Проскурня віддав головну роль дітям. Цей колективний образ, власне, і є словами поета. Дитячі та юнацькі роки Кобзаря втілили відразу три Тараси: Шевченко-дитина – 5-річний І. Скрипниченко, Шевченко-підліток – 13-річний М. Кузьмін, Шевченко-юнак – студент Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого О. Волошин. У виставі бере участь увесь склад театру, а також запрошені актори Л. Данильчук (Доля) та О. Драч (Запорожець). Всього в тетралогії „Тарас” – понад сотня ролей. У 2014 році черкащани покажуть усі 4 частини епічної вистави. Такий масштабний захід стане першою спробою в історії українського театру мовою сучасного епічного поетичного мистецтва розповісти життєву історію видатного земляка. Загалом вистава (з усіма частинами проекту) матиме 2 антракти і триватиме понад 6 годин. Її цілісним виглядом має стати мультимедійне дійство, під час якого актори інтерпретуватимуть сторінки життя на тлі анімованих рукописів і малюнків Шевченка [26, 27, 28, 29, 30, 31, 32].

Н. а. України Б. Козак тривалий час виконував на концертній сцені „Кавказ”, а згодом випустив компакт-диски за творами Шевченка – „Думи” та „Євангеліє від Тараса”. Саме їх він і поєднав у поетично-музичній композиції „Послання”, створивши неповторну моновиставу з мізансценами, музичним оформленням та світловими ефектами. Свої компакт-диски актор надіслав у всі школи для дітей з вадами зору, щоби поєднання музики й слова сприяло розвитку їхньої уяви й розумінню прекрасного [21].

Твори Т. Шевченка в сучасних театральних постановках справді унікальні й неординарні, здатні на міжнародному рівні розкрити талант, велич і геніальність українського поета. Та, на жаль, фільмів за творами великого поета за роки незалежності України не знімалося. Проте, зараз не можна оминати увагою дуже позитивні зрушення і в царині кіноіндустрії.

Так, в українському павільйоні, організованому на 66-му Каннському кінофестивалі Державним агентством з питань кіно та Національним центром О. Довженка, де пройшли презентації вже знятих вітчизняних фільмів і тих, які перебувають у процесі виробництва, першими свій проект – повнометражну стрічку „Толока” за творами Т. Шевченка – представили режисер М. Ілленко та продюсер П. Ілленко, які давно мріяли екранізувати вірші Кобзаря [33, 34].

В основу сюжету картини ліг один із найкоротших віршів поета „У тієї Катерини хата на помості” – лише 67 рядків, проте це не завадило авторам проекту охопити в ньому чотири століття історії України. Головні ролі виконують Б. Бенюк, Д. Рибалевський, І. Ілленко, Д. Лінартович, Р. Недашківська та інші. Центральним образом картини, який об’єднає в єдине ціле Шевченка та його нащадків, є хата. М. Ілленко розповідає: „Екранізуючи Шевченка, ми не викидаємо жодної коми, але тут будуть також передмова,

післямова; тобто є вірш Шевченка і є наша кінематографічна обкладинка. У наших намаганнях – зробити її сучасною, цікавою для глядача. Спочатку твір „У тієї Катерини...” був народною піснею. І якби Шевченко її не записав, не адаптував, не переробив – твір би просто забули. Він писав цей вірш у засланні, для Шевченка було важливо нагадати цю історію. У цій поезії йдеться про взаємини, які сьогодні можуть здивувати. А ми будемо розповідаємо про складні часи, героїчні характери, тут перетинатимуться потужні силові лінії... 50 років Т. Шевченко не екранізувався в Україні. Це фантастичний факт. Був один виняток – фільм за твором Шевченка „Капітанша” режисера Б. Квашньова. Але цю картину, датовану 1987 роком, мало хто бачив” [35, 36, 37].

Тізер фільму також було представлено в Києві. Каннська презентація дала змогу завести міжнародні зв'язки у рамках створення фільму, авторам фільму вдалося домовитися про співпрацю з композитором світового рівня, володарем „Золотого глобуса” Владом Алессіо, який тепер буде писати й для українців, що допоможе фільму вийти на світовий рівень. Окрім тізера, творці мають ще 30 хвилин готового фільму, однак, це лише четверта частина стрічки. Півгодини матеріалу – це півроку зйомок, що тривали взимку та навесні в Київській області на берегах Дніпра (в селах Трипілля, Стайки, Халеп'я, Витачів та ін.), а також у Національному музеї архітектури і побуту „Пирогів” і в павільйоні Національної кіностудії художніх фільмів ім. О. Довженка. Головний саундтрек до фільму виконає С. Фоменко з гурту „Мандри”. Загалом епічна стрічка у своєму сюжеті охопить 400 років української історії, через які проходить український символ єднання – толока. Вихід фільму на великі екрани заплановано на березень 2014 року – до 200-річчя Т. Шевченка [38, 39, 40].

Бюджет стрічки – 28 млн. грн. Фінансування „Толоки” – як державне, так і приватне. Виробництво фільму здійснює „Ілленко-фільм” за підтримки Державного агентства України з питань кіно та за сприяння благодійного фонду „Велика родина” [41, 42].

Фонд „Велика родина” також оголосив конкурс кінопроектів, присвячений 200-річчю з дня народження Т. Шевченка, на який відгукнулося 33 учасники. Після першого туру їх залишилося 29. Троє дійшли до фіналу. Співголовами міжнародного журі були кінознавець Л. Госейко (Франція) та оператор Ю. Гармаш (Україна) [43].

Переможцем конкурсу кіносценаріїв на найкращий фільм про Кобзаря у 2012 році став письменник О. Денисенко – син режисера В. Денисенка, котрий свого часу зняв стрічку „Сон” з І. Миколайчуком у ролі Шевченка. Кіно за цим сценарієм представлять у 2014 році. Головну роль поета в ньому зіграє О. Ступка. Шевченка покажуть без пафосу. Це буде і детектив, і мелодрама водночас. У фільмі йтиметься про період заслання поета [44].

Також із цієї нагоди Держкіно та Національний центр О. Довженка готують ексклюзивний пакет відреставрованих і оцифрованих кінострічок, які відображають життя і творчість українського генія. Як розповіла голова Держкіно України К. Копилова, будуть оцифровані фільми „Сон” В. Денисенка 1964 року, „Наймичка” І. Молостової і В. Лапокніша 1963 року, „Тарас Шевченко”

П. Чардиніна 1926 року і „Тарас Шевченко” І. Савченка 1951 року. Крім того, існує кілька важливих кіноініціатив, присвячених ювілею Т. Шевченка. Вже зараз у виробництві знаходиться фільм М. Ілленка „Толока”, про який ішлося вище, а режисер і сценарист О. Денисенко незабаром реалізує ідею, яка перенесе глядача в Середню Азію у тяжкі роки заслання Т. Шевченка. Це фільм „Таразі. Прощання з пустелею” [45].

Інститут В. Ющенко ініціював проект „Шевченко. Для тебе”, який передбачає конкурс сценаріїв для кіноальманаху з однойменною назвою. Шевченко постане відразу в кількох кіноінтерпретаціях. Майбутній кіноальманах обіцяє стати своєрідним свідченням нащадків великому поетові – молоді сценаристи та режисери спробують осмислити постать непересічної особистості сучасно, по-новому. За словами організаторів культурного проекту, серед яких і оргкомітет кінофестивалю „Молодість”, метою є дати висловитися молодому поколінню. Проект об’єднає орієнтовно 10-15 кіноновел будь-якого жанру. До участі запрошено всіх бажаючих. Професіонал або ж молодий талановитий українець може створити власну кіноновелу хронометражем до 10 хвилин, де спробує осягнути Шевченка для себе у драматичному, комедійному, музичному, документальному чи анімаційному ключі. Оцінювати роботи на конкурсній основі буде спеціальне журі, до якого увійшли 11 експертів, – це відомі українські сценаристи, режисери, журналісти, письменники та митці. До експертної групи також увійшли директор Нью-Йоркської академії кіномистецтв (Лос-Анджелес) Д. Маклер та французький продюсер Л. Даніельо. У виробничих планах проекту – активне міжнародне фестивалне життя. Саме тому до складу журі увійшли професіонали міжнародної кіноіндустрії. Щодо змісту самого кіноальманаху, то організатори відкриті для ідей та пропозицій, проте наскрізною є ідея відкрити всій світовій спільноті невідомого Шевченка. Національна прем’єра та фестивална дистрибуція відбудуватиметься навесні 2014 року [46].

Також Національна радіокомпанія України почала роботу над циклом телевізійних фільмів та радіонарисів про Т. Шевченка. Цикл складатиметься з семи фільмів-нарисів тривалістю по 26 хвилин. Жанр циклу: біографічно-публіцистичний з елементами художньої реконструкції. Над сценарієм працює відомий режисер, драматург, актор, автор теле- і радіопередач О. Денисенко. Назва циклу – „І я таки жив”. На відміну від створеного роками

канонічного стереотипу – цикл нарисів – це спроба побачити справжнього Шевченка, що „колись таки жив!”, як він сам казав у своєму вірші. В серіалі візьмуть участь представники академічної науки, відомі культурні та громадські діячі в Україні та за її межами [47].

А на телеканалі „Рось” вийшов у світ перший сюжет із циклу ”Земляки про Кобзаря”. Один із куточків села Шевченкове на Звенигородщині став телеглядачам ближчим завдяки професійному підходу до втілення проекту його авторів, зокрема заслуженої журналістки України К. Таран. Тему „Шевченко і Черкащина” було розкрито по-новому. Наступні сторінки проекту включатимуть короткометражні фільми „Берег Тарасового дитинства” (Моринці, Кирилівка). Потім будуть Канів („Гори мої високі”), Корсунь (у цьому місті Тарас Григорович бував тричі), обидва Будища (Звенигородського і Лисянського районів), а далі Чигирин, Суботів, уманська Софіївка, Черкаси. Кожна розповідь про місце, пов’язане з іменем Шевченка, буде проілюстрована його поетичними та живописними творами. Планується й радіоверсія для регіонального та загальнодержавного ефіру. Подібного системного інформаційного продукту, як зазначають фахівці, в Україні немає [48].

Показати, якою зрозумілою та актуальною є для українців поезія Т. Шевченка навіть через два століття, вирішили на черкаському телеканалі „ВІККА”. Тут разом із відомим режисером С. Проскурнею було започатковано телевізійний проект „Наш Шевченко”. Щодня з екрана телевізора черкащани читають свої улюблені вірші з „Кобзаря”. А розпочав віршований серіал сам режисер, прочитавши в ефірі уривок із поеми „В казематі”. Після нього поезії Кобзаря читали також актори Черкаського обласного драматичного театру ім. Т. Шевченка. За словами С. Проскурні, для нього особисто було дуже важливо, аби тексти крупним планом у кадрі читали люди різних професій і різних соціальних статусів, словом – усі. У подальших планах організаторів – записи віршів Шевченка у Києві, Львові, Одесі, Харкові. До телепроекту „Наш Шевченко” режисер долучив і українських зірок, які приїжджали на гастролі до Черкас. Поезію Шевченка читали І. Білик, музиканти гуртів „Мандри”, „Танок на майдані Конго”, В. Бронюк із гурту „ТІК” [49].

А зовсім нещодавно проекту стало „затісно” на телебаченні і, переформатованим, тепер його можна знайти ще й в Інтернеті за адресою nashshev-chenko.in.ua. На сайті шанувальники творчості поета і мислителя мають змогу не тільки прочитати вірші Т. Шевченка, а й завантажити своє відео під рубрикою „Простір поезії”. Такою нагодою вже скористалися більше двох сотень не лише наших співвітчизників, а й вихідців з України, як, приміром, кінооператор Д. Гупка та співачка українського хору „Ластівка” з Канади С. Кодак [50].

Усіляко демонструвати й професійно рекламувати творчість Т. Шевченка – уже впродовж двох років основна мета благодійного фонду „Велика родина”. Лише цього року за їх сприяння на сцені Національної опери відбулась прем’єра музичного твору Є. Станковича „Страсті за Тарасом”, а у Софії Київській – концерт В. Сильвестрова „Псалми Шевченкові” – унікальні мистецькі проекти, яких Україна до цього не бачила [51].

"Страсті за Тарасом" за твором Т. Шевченка „Давидові псалми” – музична постановка видатного українського композитора, автора відомих опер і балетів, багатьох вокально-симфонічних і камерних творів Є. Станковича. Прем’єра поліфонічного музичного полотна відбулася у Шевченківські дні на сцені Національної опери України. За словами маестро, життя проекту згодом буде продовжуватись у „Мистецькому Арсеналі” та Національній філармонії України [52].

Усю подію було розбито на окремі частини, кожна з яких розпочиналася із чергового вірша Кобзаря. У ролі читця уривків із поезії Шевченка виступив з. а. України Є. Нищук, а музичний супровід забезпечили Національна заслужена академічна капела України „Думка”, Національний заслужений академічний симфонічний оркестр України та балет Art-group J.A.M [53].

У програмі ж поминального вечора з нагоди річниці перепоховання Т. Шевченка 22 травня 2013 року в Софії Київській прозвучав концерт на три частини. Центральна частина концерту – це твори, що виконувалися вперше, – піснеспіви, покладені на твори Т. Шевченка. Не оприлюднені раніше „Псалми Шевченкові” авторства В. Сильвестрова виконував академічний камерний хор „Київ” під керівництвом М. Гобдича. Шевченківський вечір у Софії Київській – одна з численних подій, запланованих у рамках масштабного культурно-мистецького проекту „Шевченку – 200!”, що був запроваджений благодійним фондом „Велика родина” за підтримки Міністерства культури України [54].

Сьогодні багато творчих колективів прагнуть розширити свою Шевченкіану – поповнити її новими творами й винести на суд широкої громадськості. Саме так працює нині й Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. Майбороди під керівництвом генерального директора та художнього керівника, н. а. України В. Скоромного. У програмах її цьогорічних виступів з’явилися новинки зі спадщини Кобзаря, тепло сприйняті широкою публікою. Свій спів продемонстрували М. Воловоденко, Ю. Гвоздь, С. Захарець, М. Куценко, М. Пер’ян, Р. Походня, О. Савчук. Новинкою концертних програм капели став перший спільний виступ із лауреатом Шевченківської премії, н. а. України В. Нечепюю. У його виконанні глядачі мали можливість, зокрема, почути пісню на слова Т. Шевченка „Породила мати сина” [55].

У Львівській обласній філармонії відбулося кілька концертних програм, присвячених пам'яті Т. Шевченка. У день народження Кобзаря, в концертному залі ім. С. Людкевича було представлено програму „Тарасова світлиця” за участю симфонічного оркестру філармонії, Галицького камерного хору та дитячого зразкового театру української пісні „Джерельце”; на вечері поезії „Цвіт – Чи я живу?..” вірші Т. Шевченка в музичному супроводі творів Б. Фроляк і В. Сильвестрова виконував шевченківський лауреат Н. Половинка [56].

Літературно-мистецький вечір під назвою “На шляху до Шевченка” представила й Чернівецька обласна філармонія. Це – спільний проект Чернівецької обласної філармонії та Чернівецького академічного обласного музично-драматичного театру ім. О. Кобилянської. Завдяки акторам театру, солістам і музикантам філармонії уривки із творів Кобзаря постали на сцені – артисти відтворили найвідоміші віхи життя поета [57].

У приміщенні Національного музею Т. Шевченка глядачі мали змогу побувати на літературно-музичному вечорі за мотивами творів Кобзаря „Не питаєте свою долю”. В моновиставі брали участь лауреат міжнародних конкурсів, член Національної ліги композиторів України О. Сінчук (фортепіано, сопілка) та н. а. України, лауреат премії ім. Лесі Українки Р. Недашківська (режисура, художнє слово). До моновистави увійшли дві поеми Т. Шевченка – „Тополя” й „Причинна”. Спеціально до моновистави О. Сінчук написала музику: образи кохання та природи супроводжували сопілкові імпровізації, а драматичні події підкреслювали твори на фортепіано [58].

Національний музей літератури України зібрав понад 130 шанувальників творчості Т. Шевченка. Учасниками безперервного (впродовж 4 годин) читання „Чигиринського Кобзаря” та „Гайдамаків” 1844 року видання були, зокрема, лауреати Національної премії України ім. Т. Шевченка поет П. Перебийніс і художник В. Франчук, українські письменники П. Засенко, Н. Поклад, М. Прудник, І. Роздобудько та інші. Уривки з поеми „Гайдамаки” білоруською мовою в перекладі Янки Купали та Якуба Коласа прочитав В. Журба. Участь у Шевченківському читанні взяли представники Чернігівщини, Росії, Білорусі, Посольства Іспанії в Україні. Поезія Кобзаря звучала й пісенно – під акомпанемент бандури й фортепіано, і акторськими голосами Г. Стефанової, О. Биструшкіна, В. Довжика [59].

Отже, багато заходів уже проведено, а також багато заплановано з нагоди відзначення в 2014 році 200-річчя з дня народження Кобзаря. Для України – це шанс вийти на нові орбіти міжнародної співпраці. Саме Шевченківська ідея дає нові можливості нашій державі для презентації її духовного іміджу. Тож у виробленні та здійсненні стратегії відзначення такого визначного ювілею

національного генія українські урядовці, освітяни, а особливо митці покликані представити світові національну гуманітарну політику через його спадщину [60].

Список літератури

1. Сліпушко О. Відповіді на запити сучасності – у творах поета. (Формування нової гуманітарної політики країни відбувається з урахуванням 200-річного ювілею Тараса Шевченка) / Сліпушко О. // Уряд. кур'єр. – 2012. – 19 верес.
2. Сліпушко О., Ілляш І. Університет успішно реалізовує свій план заходів / Сліпушко О., Ілляш І. // Голос України. – 2013. – 19 квіт.
3. Катаєва М. До ювілею Шевченка: оновлений музей, віртуальний архів, стрічки та рушник) / Катаєва М. // Хрещатик. – 2013. – 24 лип.
4. Жежера В. Знайомий незнайомиць / Жежера В. // Голос України. – 2013. – 6 квіт. ; Пирогов С. Новий погляд на долю Тараса Шевченка / Пирогов С. // Демокр. Україна. – 2013. – 9 трав.
5. Боднар Б. Містерія спокути / Боднар Б. // Голос України. – 2013. – 16 лют.
6. Львівський театр презентує виставу про сучасну героїню Тараса Шевченка [Електронний ресурс] / Інф. // Режим доступу: <http://lvivexpres.com/news/2012/12/08/38504>
7. Гуменюк В. Шевченко, ноутбук, бандура... (У Львівському театрі імені Лесі Українки поставили містерію про всеперемагаючу материнську любов) / Гуменюк В. // Україна молода. – 2012. – 19 груд.
8. Содомора А. Вічне світіння материнської сльози / Содомора А. // Літ. Україна. – 2013. – 4 квіт.
9. Козак І. Замість заповіту – абетка / Козак І. // Голос України. – 2012. – 17 берез. ; Кабачинська С. Урок у театральній залі / Кабачинська С. // Дзеркало тижня. – 2012. – 17–23 берез.
10. Батицька Т. З Нагоди 70-річчя Ф. Стригуна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zankovetska.com.ua/operating_repertoire/212.htm
11. О. Галканова. Катерина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zankovetska.com.ua/operating_repertoire/694.htm
12. Білошицька-Костюкович О. Чи буде колись у Житомирі свій оперний театр? (У місті вперше у ХХІ столітті поставили оперу) / Білошицька-Костюкович О. // День. – 2013. – 11 квіт.
13. Кавун О. Шевченківський рік почали з опери / Кавун О. // Голос України. – 2013. – 30 берез.
14. Вертіль О. „Назар Стодоля” не сходить зі сцени / Вертіль О. // Урядовий кур'єр. – 2013. – 3 лип.

15. Вертіль О. „Назар Стодоля” не сходить зі сцени [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukurier.gov.ua>
16. Вистава „Назар Стодоля” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrdrama.dp.ua/nazar-stodolya.html>
17. Високий Вал: Різдво у жовтні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newvv.net/culture/Culture/219503.html>
18. „Назар Стодоля” очима сучасної молоді : у Полтавському політехнічному коледжі презентували виставу за мотивами твору Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.studclub.poltava.ua/>
19. Єрмішина Л. „Великий льох” Т. Шевченка / Єрмішина Л. // Приазов. робочий – 2011. – 30 берез.
20. Кирей В. Живі Шевченкові полотна / Кирей В. // Уряд. кур’єр. –2013. – 8 трав.
21. Доленко В. Богдан Козак: „Шевченко і його творчість – код нації” [Електронний ресурс]. – Джерело доступу: <http://www.ktm.ukma.kiev.ua/show>
22. На черкаській сцені відновили постановку „Гайдамаки” [Електронний ресурс]. – Джерело доступу: <http://procherk.info/news/taras/13372-na-cherkaskij-stseni-vidnovili-postanovku-gajdamaki>
23. Павлов О. Дебют „Академії руху,, в Тернополі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.teatr-belskih.com.ua/article12/>
24. Дацюк Г. Сім панночок на Даху. („УМ” відкриває новий несамопитий та інтригуючий музичний гурт – „Дах Дотерс”) / Дацюк Г. // Україна молода. – 2013. – 24 січ.
25. Юркова О. Моноставу про Кобзаря у Шевченківські дні поставлять у культурно-археологічному центрі „Пересопниця” / Юркова О. // Голос України. – 2012. – 2 берез.
26. Олтаржевська Л. Епос готовий. Мультимедійність – у перспективі. (Черкаський театр імені Шевченка представив останню частину мегапроекту „Тарас”) / Олтаржевська Л. // Україна молода. – 2013. – 28 трав.
27. Мосьондз О. Неканонічний „білий пан”. (Сучасники згадують Шевченка як іскрометного, дотепного, гострого на язик. Нині б сказали – епатажного) / Мосьондз О. // Вечер. вести. – 2012. – 7 марта.
28. Кирей В. Шевченко – людина з успіхами й невдачами (Образ Кобзаря на черкаській сцені втілив київський актор Євген Нищук) / Кирей В. // Уряд. кур’єр. – 2012. – 15 берез.
29. Олтаржевська Л. „Тарас. Слова”. Поки горить свіча... (Режисер Сергій Проскурня представив наступну частину свого театрального епосу, присвяченого 200-річному ювілею Кобзаря) / Олтаржевська Л. // Україна молода. – 2012. – 14 берез.

30. Вистава триватиме шість годин / Інф. // *Голос України*. – 2012. – 13 берез.
31. Кобиляцька В. Кобзар як... „людина-фестиваль” (У Черкаському академічному музично-драматичному театрі відбулася прем’єра третьої частини тетралогії львівського поета Богдана Стельмаха „Тарас. Слова”) / Кобиляцька В. // *День*. – 2012. – 13 берез.
32. Наступного понеділка благодійний фонд „Велика родина” запросить на публічний захист кіносценаріїв, створених у рамках конкурсу, присвяченого 200-річчю від дня народження Т. Шевченка” / УНІАН // *Голос України*. – 2012. – 2 берез.
33. Наші в Каннах / Інф. // *Уряд. кур’єр*. – 2013. – 28 трав.
34. Ильенко М., Музыка Л. Михаил Ильенко: „В новой картине Богдан Бенюк сыграет Винни-Пуха Ламанчского”. (Известный режиссер приступил к съемкам художественного фильма „Толока” по стихотворению Тараса Шевченко „У тієї Катерини хата на помості”) / Ильенко М., Музыка Л. // *Факты*. – 2013. – 28 февр.
35. Ілленко М., Олтаржевська Л. Усі ми вийшли з хати на помості. (Фільм „Толока” режисера Михайла Ілленка охопить чотири століття історії України) / Ілленко М., Олтаржевська Л. // *Україна молода*. – 2013. – 1 берез.
36. Гордійчук І. Михайло Ілленко: „Екранізуючи вірш Тараса Шевченка, ми не переставимо жодної коми...” (Відомий український кінорежисер розпочав зйомки нового масштабного фільму „Толока”) / Гордійчук І. // *День*. – 2013. – 1 берез.
37. Панченко А. Ильенко снимает кино по Шевченко. (Бюджет – 28 млн. грн.) / Панченко А. // *Сегодня*. – 2013. – 22 февр.
38. Дацюк Г. Четверть Ілленкової хати. / Дацюк Г. // *Україна молода*. – 2013. – 4 лип.
39. Знімають новий фільм Ілленка / Інф. // *Демокр. Україна*. – 2013. – 19 лип.
40. Яновська Л. „У тієї Катерини хата на помості”... (А в режисера Михайла Ілленка – „Толока” за цим віршем Тараса Шевченка) / Яновська Л. // *Уряд. кур’єр*. – 2013. – 20 лип.
41. Біда Д. Держкіно: зелене світло дитячим фільмам / Біда Д. // *Дзеркало тижня. Україна*. – 2013. – 22–26 черв.
42. До ювілею оцифрують кінострічки про Кобзаря / Інф. // *Демокр. Україна*. – 2013. – 28 черв.
43. Олтаржевська Л. Кобзар. Між модерном і класикою. (Фонд „Велика родина” оголосив переможця конкурсу кінопроектів, присвяченого 200-річчю від дня народження Тараса Шевченка) / Олтаржевська Л. // *Україна молода*. – 2012. – 7 берез.

44. Шевченка гратиме Остап Ступка / Інф. // Демокр. Україна. –2012. – 23 берез.
45. Катаєва М. До ювілею Шевченка: оновлений музей, віртуальний архів, стрічки та рушник) / Катаєва М. // Хрещатик. – 2013. – 24 лип.
46. Дацюк Г. Пам'ятник невідомому Шевченку. (Під завісу кінофестивалю „Молодість” відбулася презентація кінопроекту „Шевченко. Для тебе”) / Дацюк Г. // Україна молода. – 2012. – 30 жовт.
47. Національна радіокомпанія розкаже про Шевченка / Інф. // Демокр. Україна. – 2013. – 5 лип.
48. Кирей В. Про Тараса з любов'ю / Кирей В. // Уряд. кур'єр. – 2013. – 15 черв.
49. Стригун Л. Це „Наш Шевченко”. (На Черкащині до 200-річчя Кобзаря стартував телепроект, у якому вірші поета читають його земляки) / Стригун Л. // Україна молода. – 2013. – 11 квіт.

50. Стригун Л. „Наш Шевченко” вийшов в Інтернет (Відомі й прості українці читають поезію Кобзаря та завантажують на спеціальний сайт) / Стригун Л. // Україна молода. – 2013. – 20 серп.

51. Петрова К. Як намальований. (У Києві відбувся арт-плєнер, на якому юні художники по-своєму представляли Шевченка) / Петрова К. // Україна молода. – 2013. – 28 трав.

52. Станкович Є., Константинова К., Вергеліс О. Євген Станкович: пристрасті за Шевченком, Гоголем та Ілленком / Станкович Є., Константинова К., Вергеліс О. // Дзеркало тижня. Україна. – 2013. – 20–26 квіт.

53. Голинська О. Послання нащадкам / Ольга Голинська // День. – 2013. – 12 берез. – С. 11 ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/culture/_u-kievi-pokazali-strasti-za-tarasom/486900;

54. Дацюк Г. Похуйте та співайте. (Українці вперше почують Шевченкові „Псалми”) / Дацюк Г. // Україна молода. – 2013. – 22 трав.

55. Махінчук М. Уклін тобі, Тарасе. (На Чернечій горі Національна заслужена капела бандуристів імені Г.Майбороди продемонструвала музичні новинки зі спадщини Кобзаря) / Махінчук М. // Уряд. кур’єр. – 2013. – 24 трав.

56. Козирєва Т. Шевченківські вечори у Львові / Козирєва Т. // День. – 2013. – 6 берез.

57. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://molbuk.ua>.

58. Киян запрошують на моновиставу за творами Шевченка / Інф. // Хрещатик. – 2013. – 16 квіт.

59. Яновська Л. 6 березня чотири години звучала в Національному музеї літератури поезія великого Тараса / Яновська Л. // Уряд. кур’єр. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukurier.gov.ua/uk/articles/tvorchist-shevchenka-stala-golosom-krayini>.

60. Сліпушко О. Як відзначатимемо ювілей / Сліпушко О. // Голос України. – 2012. – 5 лип.

Матеріал підготувала

М. Б. Лелик,
гол. бібліограф
відділу наукового аналізу
й узагальнення інформації

Комп’ютерне опрацювання та редагування **І. Г. Піленко**

Підписано до друку 30.08.2013. Обл.-вид. арк. 1,0. Б/т. Зам. 87. Безплатно

Ротапінт НПБ України, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12